

Anonüümseks muudetud versioon

Tõlge

C-96/20 - 1

Kohtuasi C-96/20

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

24. veebruar 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Corte suprema di cassazione (Itaalia kassatsioonikohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

7. november 2019

Kassaatorid:

Ordine Nazionale Biologi

MX

NY

OZ

Vastustaja:

Presidenza del Consiglio dei Ministri (riigikantselei, Itaalia)

ITAALIA VABARIIK

KASSATSIOONIKOHUS

ESIMENE TSIVIILKOLLEEGIUM

[...] [*menetlus*]

VAHEOTSUS

kassatsioonkaebuse kohta [...], mille esitas:

ET

Ordine Nazionale Biologi [...]

-kassaator-

versus

Presidenza del Consiglio dei Ministri [...]

[lk 2]

-vastustaja

kassatsioonimenetluses-

[...]

CORTE D'APPELLO di ROMA (Rooma apellatsioonikohus, Itaalia) otsuse nr 3817/2015 peale, mis tehti 19. juunil 2015;

[...] [*menetlus*]

FAKTILISED ASJAOLUD

10. juuni 2008. aasta suunisega otsustasid Ordine Nazionale dei Biologi (riiklik bioloogide liit) ning bioloogias doktorikraadi omavad MX, NY, [...] ja OZ esitada Tribunale di Roma'le (Rooma kohus, Itaalia) hagi Presidenza del Consiglio dei Ministri [...] [*ja teiste riiklike haldusasutuste*] vastu, väites, et on rikutud nende õigust olla määratud vereteenistusasutuse vastutavaks isikuks, mis on sätestatud – eeldusel, et on täidetud konkreetsed töökogemuse tingimused, millele need isikud vastavad – bioloogias, arstiteaduses ja kirurgias ülikoolikursuse lõpetanutele direktiivi 2002/98/EÜ, millega kehtestati **[lk 3]** inimvere ja verekomponentide kogumise, uurimise, töötlemise, säilitamise ja jaotamise kvaliteedi- ja ohutusnõuded, artikli 9 lõikes 2.

Kaebajad väitsid, et 2007. aasta seadusandliku dekreediga nr 261 (decreto legislativo n. 261 del 2007), millega võeti üle nimetatud direktiiv, artikli 6 lõikega 2 määrati kindlaks, et kõnealuse teenistuse vastutava isiku ametikohad täidetakse ainult arstiteaduses või kirurgias diplomit omavate isikutega, välistades seega bioloogide kategooriasse kuuluvate isikute võimaluse olla määratud vastutavateks isikuteks, regulatsiooniga, mis rikkus liidu õigusnorme ja mis tuli jätta kohaldamata.

Tribunale di Roma (Rooma kohus, Itaalia) [...] jättis kaebuse rahuldamata [...]; see kohus välistas, [...] et kõnealune direktiiv on vahetult kohaldatav, kuna direktiivi eesmärgiks on sätestada vereteenistusasutuste loomist reguleerivad üldeeskirjad, mille kehtestamiseks ja toimimiseks on vaja riigisiseseid õigusnorme. Kui tõlgendada kaebust riigi vastutuse seisukohast direktiivi puuduliku ülevõtmise eest, siis tuli see jätta rahuldamata, kuna liidu õigusnormid võimaldasid liikmesriigil teha valiku arstide ja bioloogide vahel või valida

mõlemad, ning seega oli tegemist kaalutusõiguse alusel tehtud vaidlustamatu valikuga.

Corte d'Appello di Roma (Rooma apellatsioonikohus, Itaalia) [...] jättis selle otsuse oma 19. juuni 2015. aasta otsusega nr 3817 jõusse [...] **[lk 4]** [...] [*esimese astme kohtu otsuse põhjenduste kordus*].

Selle otsuse peale esitasid [...] [*menetlus*] Ordine Nazionale dei Biologi, MX, NY ja OZ kahe põhjendusega kassatsioonkaebuse, mille peale Presidenza del Consiglio esitas vastukassatsioonkaebuse [...] [*menetlus*].

ÕIGUSLIK ANALÜÜS

- 1 Esimeses põhjenduses, mille kohaselt rikuti tsiviilseadustiku (Codice civile) artiklit 2909 ja tsiviilmenetlusseadustiku (Codice di procedura civile) artiklit 112, väidavad kassaatorid, et apellatsioonikohus tõlgendas väärtalt nende kaebust, milles nad palusid määrata kindlaks direktiivi artiklis 9 sätestatud bioloogias ülikoolikursuse lõpetanute õiguse – mida Itaalia ei ole üle võtnud – olla määratud vereteenistusasutuse „vastutavaks isikuks“.
- 2 Teises põhjenduses väidetakse, et rikuti Itaalia Vabariigi põhiseaduse artikleid 10 ja 117, ETL artiklit 288, direktiivi 2002/98/EÜ artiklit 9, tsiviilseadustiku üldosa artiklit 12. Kassaatorite arvates eksis kohus kõnealuses otsuses, leides, et direktiiv ei ole vahetult kohaldatav: selle artikli 9 lõikes 2 ei tehta vahet arstiteaduses ja kirurgias ülikoolikursuse lõpetanute ja bioloogias ülikoolikursuse lõpetanute vahel – mõlemale viidatakse võrdse töökogemuse korral kui isikutele, kelle võib nimetatud asutuse vastutavaks isikuks nimetada.

[lk 5]

3. Oma [vastukassatsioonkaebuses] [...] väidab Presidenza del Consiglio, et rikuti tsiviilmenetlusseadustiku artiklit 112 ja artikli 276 lõiget 2, kuna kohus analüüsis 2017. aasta seadusandliku dekreeidi nr 261 artikli 6 lõike 2 õiguspärasuse küsimust liidu õiguse võimaliku rikkumise seisukohast, ilma, et kaebuse esitaja – kes piirdus sellega, et palus kindlaks määrata õiguse olemasolu, mida ta pidas otseselt direktiivist tulenevaks – oleks selle nõude esitanud.
4. Nõude, mis on vastastike kassatsioonkaebuste esemeks ning millest tuleb lähtuda, kindlaksmääramist puudutav küsimus tuleb lahendada põhikohtuasja kassaatorite mõttekäigust lähtudes: õigusaktide otsese analüüsi põhjal, mida antud küsimuse menetluslik laad võimaldab, on selge, et bioloogide liit ja bioloogid, paludes jätta riigisisese õigusnormid kohaldamata, väidavad samuti, et direktiivi riigisisesse õigusesse ülevõtmisel ei ole järgitud direktiivi sisu, ning see tekitab ametikategoriale ja üksikutele bioloogidele kahjuliku olukorra, sätestades neid ebavõrdselt kohtleva korra. Sellest järeldub, et: 1) rikutud liidu õigusnorm (artikkel 9 lõige 2) annab üksikisikutele õigusi; 2) tegemist on piisavalt olulise rikkumisega, et seda saab pidada tõsiseks ja ilmselgeks; 3) eksisteerib põhjuslik seos liikmesriigil lasuva kohustuse rikkumise ja kahjustatud isikule tekitatud

kahju vahel (seda puudutavad Euroopa Kohtu 10. novembri 1991. aasta kohtuotsus Francovich – liidetud kohtuasjad C-6/90 ja C-9/90 –, mis puudutab liikmesriikide kohustust hüvitada kahju ühenduse direktiivide üle võtmata jätmise tõttu, [lk 6] ja 5. märtsi 1996. aasta liidetud kohtuasjad Brasserie du pecheur ja Factortame (C-46/93 ja C-48/93), mis puudutavad liikmesriikide üldist kohustust hüvita üksikisikutele ühenduse õiguse rikkumisest tulenev kahju).

Selles osas tuleb lisada, et vastavalt tõhususe ja mittediskrimineerimise põhimõttele tuleb liidu õiguse sätteid kohaldada täielikult, ka omal algatusel, ilma, et seda saaksid takistada menetluskorra aegumistähtjad [...] [menetlus].

5. Direktiivi 2002/98/EÜ põhjendustes 13–15 on kõigepealt sätestatud vastavalt, et:
- liikmesriigid peaksid tagama, et oleksid olemas asjakohased määramis-, loaandmis-, akrediteerimis- ja litsentsimehhanismid kindlustamaks, et vereteenistusasutuste toimingud vastavad käesoleva direktiivi nõuetele;
  - liikmesriigid peaksid rakendama inspekteerimis- ja kontrolliabinõud, mille teostajateks on pädevaid asutusi esindavad ametnikud, et tagada vereteenistusasutuste vastavus käesoleva direktiivi sätetele;
  - personalil, kes osaleb otseselt vere ja verekomponentide kogumisel, uurimisel, töötlemisel, säilitamisel ja jaotamisel, peab olema [lk 7] vastav kvalifikatsioon ning aja- ning asjakohane väljaõpe, ilma et see piiraks kutsekvalifikatsiooni tunnustamist ja töötajate kaitset käsitlevate olemasolevate ühenduse õigusaktide kohaldamist;
  - artiklis 1 on sätestatud eesmärgid, täpsustades, et „[k]äesoleva direktiiviga sätestatakse inimvere ja verekomponentide kvaliteedi- ja ohutusnõuded, et tagada inimeste tervise kaitstuse kõrge tase“;
  - artiklis 4 on muu hulgas sätestatud: „1. Liikmesriigid nimetavad käesoleva direktiivi nõuete rakendamise eest vastutava pädeva asutuse või pädevad asutused. 2. Käesolev direktiiv ei takista liikmesriike säilitamast või kehtestamast oma territooriumil rangemaid kaitsemeetmeid, kui need on kooskõlas asutamislepinguga. [...]“
  - artiklis 5 on sätestatud: „1. Liikmesriigid tagavad, et inimvere ja verekomponentide mis tahes sihtotstarbega kogumise ja uurimisega ning vereülekandeks mõeldud juhtudel nende ettevalmistamise, säilitamise ja jaotamisega tegelevad ainult pädeva asutuse poolt selleks määratud, tegevusloa saanud, akrediteeritud või litsentsitud vereteenistusasutused“;
  - artikli 9 lõikes 1 sätestatakse esmalt vereteenistusasutuse määratud „vastutava isiku“ konkreetsed ülesanded ning seejärel on lõikes 2 ette nähtud, et „[v]astutaval isikul peab olema järgmine miinimumtingimustele vastav kvalifikatsioon: a) vastutaval isikul peab olema [lk 8] diplom, tunnistus või muu kvalifikatsiooni tõendav ametlik dokument, mis on välja antud arstiteaduses või bioloogias

ülikoolikursuse või asjaomase liikmesriigi poolt samaväärseks tunnustatud kursuse lõpetamisel; b) vastutaval isikul peab pärast ülikoolikursuse lõpetamist olema vähemalt kaheaastane töökogemus ühes või mitmes vereteenistusasutuses, kellel on luba inimvere ja verekomponentide kogumise ja/või uurimisega või nende ettevalmistamise, säilitamise või jaotamisega seotud toiminguteks.“

6. 20. detsembri 2007. aasta seadusandlik dekreet nr 261 pealkirjaga „19. augusti 2005. aasta seadusandliku dekreeedi nr 191, millega võetakse üle direktiiv 2002/98/EÜ, millega kehtestatakse inimvere ja verekomponentide kogumise, uurimise, töötlemise, säilitamise ja jaotamise kvaliteedi- ja ohutusnõuded, muutmise“ (decreto legislativo 20 dicembre 2007, n. 261 „Revisione del decreto legislativo 19 agosto 2005, n. 191, recante attuazione della direttiva 2002/98/CE che stabilisce norme di qualità e di sicurezza per la raccolta, il controllo, la lavorazione, la conservazione e la distribuzione del sangue umano e dei suoi componenti“):

- artikli 2 lõike 1 punktis e on sätestatud „vereteenistusasutuste“ mõiste: struktuurid ja vastavad korraldusüksused, mille hulka kuuluvad asutused, mis tegelevad kehtivates õigusnormides sätestatud piirkondlike korraldusmudelite alusel vere kogumisega, ning vastutavad inimvere ja verekomponentide kogumise ja uurimise iga aspekti eest, sõltumata selle eesmärgist, samuti selle töötlemise, säilitamise, jaotamise ja eraldamise eest juhul, kui neid kasutatakse vereülekaneks;

- artiklis 4 sätestatakse, et inimvere ja verekomponentide mis tahes sihtotstarbega kogumise ja uurimisega, muu hulgas kehtivate õigusaktidega ette nähtud bioloogiliste kontrollide läbiviimise, ning vereülekaneks mõeldud juhtudel nende ettevalmistamise, säilitamise ja jaotamisega, tegelevad ainult konkreetsed [lk 9] asutused, mis on selleks nii tegevusloa kui ka akrediteeringu saanud;

- artikli 6 lõikes 1 on sätestatud, et vereteenistusasutuste hulka kuuluv üksus nimetab selleks vastutava isiku, määrates kindlaks tema ülesanded, ning lõikes 2 on ette nähtud, et „[l]õikes 1 nimetatud vastutaval isikul on diplom arstiteaduses ja kirurgias ning ta täidab kehtivate õigusaktidega ette nähtud tingimused, mis on kehtestatud vereülekanedemeditiini süsteemi kuuluvate asutuste direksiooni määramisele.“

7. Seega on riigisisese õiguse alusel bioloogia ülikoolikursuse lõpetanutel keelatud olla määratud vereteenistusasutuse vastutavaks isikuks, samas kui direktiivis – nagu eespool kirjas – on kvalifikatsiooninõudeks seatud akadeemiline kraad „*arstiteaduses või bioloogias*“. Muu hulgas on [...] tõsi, et direktiiviga on sätestatud miinimumnõuded, andes liikmesriikidele võimaluse reguleeritud valdkonnas säilitada või kehtestada rangemaid meetmeid, mistõttu käesoleval kolleegiumil tekib küsimus selle sätte sisu kohta: nimelt, kas direktiivi artikli 9 lõikega 2 antakse bioloogiateaduse ülikoolikursuse lõpetanutele, – võrdselt arstiteaduse ülikoolikursuse lõpetanutega (nõutud töökogemuse olemasolul) – vahetult õigus olla nimetatud vereteenistusasutuste vastutavateks isikuteks, nagu

väidavad kassaatorid, või kas direktiiv annab hoopis liikmesriikidele võimaluse nende kahe kategooria vahel valida, nagu väidab haldusasutus.

Nimelt ei oleks esimesel juhul liidu õigusnormi riigisisese õigusesse korrektselt üle võetud, [lk 10] nii nagu väidavad bioloogid, kes rõhutavad, et riigisisese õigusnormiga koheldakse neid ebavõrdselt – arstid loetakse igal juhul paremini ette valmistatuks ja kogenumaks –, samuti väidavad nad, et nende puhul ei ole tegemist vaid lihtsa diplomite tunnustamise juhtumiga, vaid sisulise liikmesriigi kohustuste rikkumisega, mis on vastuolus liidu õigusega ning välistab nende võimaluse olla kõnealusele juhtivale ametikohale nimetatud.

Seevastu teisel juhul tõuseks esile liikmesriigi kaalutusõigus valida nimetatud ametikohale isikuid, keda peetakse selleks sobivamaks – hüpotees, mis ei ole kohtus vaidlustatav.

8. Kuna ei ole ilmselge, milline tõlgendus on õige – ka osas, mis puudutab selle korra kui terviku ülesehitust, millest kõnealune õigusnorm lähtub –, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus vajalikuks esitada Euroopa Liidu Kohtule ERTL artikli 267 alusel tõlgendamiseks järgmised eelotsuse küsimused:

„Kas direktiivi 2002/98/EÜ, millega kehtestatakse inimvere ja verekomponentide kogumise, uurimise, töötlemise, säilitamise ja jaotamise kvaliteedi- ja ohutusnõuded, artikli 9 lõikes 2 sätestatud tuleb tõlgendada nii, et kuna selles viidatakse muude kvalifikatsioonile kehtestatud miinimumnõuete hulgas – mis peavad olema täidetud, et isiku võiks nimetada vereteenistusasutuse vastutava isiku ametikohale –, akadeemilise kraadi olemasolule „arstiteaduses või bioloogias“, antakse sellega mõlemas teadusvaldkonnas lõpetanutele vahetult kohaldatav õigus töötada vereteenistusasutuse [lk 11] vastutava isiku ametikohal?

Kas selle tagajärjel on liidu õigusega lubatud või keelatud, et riigisisese õigusega välistatakse bioloogiateaduses ülikoolidiplomit omavate isikute nimetamine vereteenistusasutuse vastutava isiku ametikohale?“

[...] [menetlus]

[...] Rooma, 7. november 2019.

[...]